

Глас Црногорца, службени орган Краљевине Црне Горе, излази Пеји код Париза, према службеној потреби. — Преплата, на шест месеци, износи три франка за Француску, шест франка за све друге земље. — Адреса за све што се тиче листа: Journal officiel du Montenegro, Neuilly-sur-Seine, rue Ancelle (France).

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

LA VOIX DE MONTENEGRO

Journal officiel du Royaume de Montenegro

paraissant actuellement à Neuilly-sur-Seine (France).

НЕЈИ код Париза, 13. септембра 1918.

NEUILLY-sur-SEINE, le 26 Septembre 1918

La Voix de Montenegro (Glasce Tsernogorica) paraît suivant les exigences du service. — On s'abonne au bureau du Journal officiel du Montenegro, à Neuilly-sur-Seine, rue Ancelle (France).

Prix de l'abonnement pour six mois: Pour la France: 3 fr. Pour l'Étranger: 6 fr.

СЛУЖБЕНИ ДИО

М И

НИКОЛА I.

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ

КРАЉ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Заступника нашег Министра Војног, нашег Министра Унутрашњих Послова, на основу члана 110. Устава, ријешили смо и рјешавамо

да се бригадир Мило Матаковић, министар на расположењу, стави на расположење Министра Војног.

Заступник нашег Министра Војног, наш Министар Унутрашњих Послова, нека изврши овај указ.

Пеји код Париза,

10. (23.) септембра 1918.

НИКОЛА с. р.

Заступник Министра Војног, Министар Унутрашњих Послова
Н. Хајдуковић с. р.

М И

НИКОЛА I.

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ

КРАЉ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Заступника Председника нашег Министарског Савета, нашег Министра Финансија и Грађевина, а по саслушању нашег Министарског Савета, на основу члана 110. Устава, ријешили смо и рјешавамо

да се Јанко Спасојевић, министар на расположењу, стави у стање покоја са пенсијом која му по годинама службе припада.

Заступник Председника нашег Министарског Савета, наш Министар Финансија и Грађевина, и наш Министар Финансија и Грађевина, Заступник Председника нашег Министарског Савета, нека изврше овај указ.

Пеји код Париза,

3. (16.) августа 1918.

НИКОЛА с. р.

Заступник Председника Министарског Савета, Министар Финансија и Грађевина

М. Вујовић с. р.

Министар Финансија и Грађевина, Заступник Председника Министарског Савета

М. Вујовић с. р.

Кр. Министарство Спољних Послова саопштило је актом бр. 1587 од 5. августа по нов., да је Француска Влада листовима «Уједињене» и «Bulletin Monténégrin», који излазе у Женеви, забранила улазак у Француску.

Број 3417/16.

Пеји код Париза,

24. јула (6. августа) 1918.

Из Канцеларије Управног Одјела
Кр. Министарства Унутрашњих Послова

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ

Његово Величанство Краљ Господар давао је 5. (18.) септембра у хотелу Мерисе вечеру у част Дипломатског Кору. На вечеру су били позвани: Њихове Екселенције г. г. Деларош Вернеа, Изванредни Посланик и Опумоћени Министар Француске; Маршал од Монталари, Изванредни Посланик и Опумоћени Министар Италије; В. Пасквини, Изванредни Посланик и Опумоћени Министар Русије; Грехам, Опумоћени Министар, Отиравник Послова Велике Британије; Рене Летурнер, Кр. Генерални Консул и Отиравник Послова у Паризу; Р. Лекије, лични секретар

Његова Величанства Краља. Од стране Кр. Владе присуствовао је Заступник Министра Спољних Послова, Министар Просвјете Г. д-р Перо Шоћ.

— Његово Величанство Краљ Господар посетио је Њ. Е. Господина Е. Пинола, Министра Спољних Послова Француске Републике.

— Његова Екселенција Господин Орландо, Председник Владе Краљевине Италије, походио је 6. (19.) септембра, у хотелу Мерисе, Његово Величанство Краља Господара.

— Његово Величанство Краљ Господар благоизвољно је одликовати златном Обилића медаљом за храброст и први степен ордена Данила I: Њихове Екселенције г. г. генерала Фоша, маршала Француске, и генерала Перингга, главног команданта америчке војске на француском фронту.

— Његово Величанство Краљ Господар отпутао је у уторак 11. (24.) септембра из Париза у По. На жељезничкој станици испраћен је од чланова Кр. Владе, Њихових Екселенција г. г. Деларош Вернеа, изванредног посланика и опумоћеног министра Француске, и маршала де Монталари, изванредног посланика и опумоћеног министра Италије; од официра и чиновништва.

Приликом рођендана Њ. Кр. В. Краља Михаила, Кр. Влада је, преко конзоле у Пеји, Њ. Кр. В. Краљевине Италије, упутила честитку, на коју је млада Краљева веома љубавно захвалила.

Неји код Париза, 13. (26.) септембра 1918.

Влада Краљевине Црне Горе, која је за своје циље у свом програму истакла не само ослобођење припремено заузеле Италије, већ и ослобођење све браће Југословена испод јарма аустроугарског, одбија сваку понуду Аустроугарске за преговаре о миру.

Као и вагда, тако се Кр. Влада и сада придружује својим моћним Савезницима и свесрдно прихвата њихову одлуку: да нема мира и да га не може бити све до побједне цивилизације и први над гробом силовом, — до оне коначне побједо која има допјети правду свима народима, како великим тако и малим.

Neuilly-sur-Seine, le 12/25 Septembre 1918.

Le Gouvernement royal de Montenegro qui a fait ressortir comme principal point de son programme non seulement la libération de la patrie provisoirement envahie, mais aussi celle de tous les frères Yougoslaves, du joug austro-hongrois, repousse tout offre de pourparlers de paix de l'Autriche-Hongrie.

Comme toujours, cette fois aussi, le Gouvernement Royal s'associe aux vues de ses puissants Alliés et se conforme pleinement à leur décision: qu'il n'y a pas de paix et qu'il ne pourra pas en exister avant le triomphe de la civilisation et du droit sur la force brutale, avant cette victoire finale qui doit apporter la justice à tous les peuples, aux petits comme aux grands.

У Риму је покренут часопис на француском језику «REVUE DU MONTENEGRO — Journal Royal de Montenegro», пријатељски расположен према Црној Гори. Кр. Влада је покренула листу захвала на његовој изјави, али, ради прецизирања односа, споменила да речени часопис има, ипак, може имати карактер службеног листа. Штавише Кр. Влада је саопштила да овај тек пошто је добила први број, Нијесу јој познате ни изјаве установе о којима је ријеч у поменутом часопису.

Осим тога, у часопису је, како се у њему каже, пренесен из листа «Giorno» који излази у Пацуљу, број 292, од 20. августа 1918., тобожњи интервју са Председником Кр. Владе, г. Елезијем Поповићем. Тај тобожњи интервју овцием се делимично, као постоје непотачан и измишљен.

Интенције Кр. Владе и њено гледиште у питањима националне политике истакнуле су у програму Кр. Владе, у изјавима и чланцима у «Гласу Црногорца». Писмо Њ. В. Краља од 1. (14.) јула 1918., јесте обележје политике Црне Горе, коју је она владом водила, ради које је у рат ступила и за коју је све жртвовала.

НА ВАРДАРУ И НА ЈОРДАНУ

Таман кад је Бугарска дала изјаву да се и она слаже са аустроугарском понудом и да је вољна приступити «повјерљивим преговорима» са Савезницима у којој год неутралној земљи, бан у тај час стигао јој је одговор али од Српске Војске и Савезника на македонском фронту. Одговор је такав, да је одјекнуо широм кугле земаљске, те ће «браћа» Бугари ону своју изјаву и заборавити. Све повјерљиве преговоре мораће одложити за погоднија времена.

15. септембра, српска војска напала је у ударила у планини око Добраг Доља, Сокола и Козјака, тако снажно да је фронт за три дана пуцао на 150 километара дужине, између Добра и Битоља; туда се пробила српска војска са француском и са југословенским батаљонима, прашећа на десном крилу грчком и енглеском војском, а на левом италијанским четима које пратеју и у Дробицу. Успјех је досад огроман: напредовало се до 10.000 Бугара и узето 200 тонова Палет Срба, који се смуктаху у домовину, био је тако снажан, (40 километара за један дан, у брденим крајевима) да су официри морали задржавати војнике... За неколико дана војска је узела Прилеп и Штин, и напредује пут Кичева, Крушева и Велеса; Срби су избили на средњи Вардар, прешли га између Демир Каније и Кривопаца; Битољска околна на сјеверозападу очишћена је од Бугара и Нијемца; Енглези и Грци, узели су Ђељељу и већ прешли бугарску границу. Бугари се повлаче у нареду, бацају оружје, предају се, остављају вагоне, муницију, храну. Нијесу имали времена ни да поруше за собом мостове. Оставили бојницу пуно рањеника!

Услед овог слома је цијелина бугарско-аустријско-немачке војске преципиљена на двоје: лијево им крило, гоњено енглеском коњицом, повлачи се преко бугарске границе, пут Струнице; десном крилу, између ријеке Черне и Арбаније; изгледа да је пресејена одсушница и да му нема другог спаса но преко Арбаније. Како, пак, народ у Арбанији гостољубиво дочекује туђу војску која се у нареду повлачи, то је већ познато.

Радујући се сјајној побједи српског и савезничког оружја, увјерени смо да ће она побудити незамјерну радост не само у свих нас, који смо данас распанани по свијету, но да ће ју са сузама радости поздравити и цијело Српство и Јувно Словенство који данас, под непријатељем, жудно ишчекују вјест из Македоније, јер знају да се онде данас ствара нова будућност Балкана. Поздрављамо непобједну војску српску и савезничку, и честитамо побједу која свијема потиштенима носи слободу, правду и свијетлу будућност.

На светој гори Таворској грмитешка енглеска артиљерија и чисти свету земљу од некрети и од Шваба.

Откако је децембра 1917. ослобођен Јерусалим, слабо се што јављало о војним операцијама у Палестини. Непријатељска штаба је већ прорицала да ће пруски генерал Лима фон Саидерс убрзо побједоносно ући у свети град, на челу трију турских армија, и да ће Енглези притјерати мору и Суецком Каналу.

Енглези су међутим у тишини радили и припремали одустан ударац који је извршен ових дана.

Потпомогнута помоћним трупама француским, италијанским и јеврејским, пробила се енглеска војска приморјем палестинским, заобила је турско-немачку војску с бока и на јурни отела Таворску гору, ушла у Канфу и у најсвећеније село Назарет.

Изненађени Турци бјеге данас преко Јордана у унутрашњост Мале Азије, гдје их дочекује војска њихових заклетих душмана, Арапа.

12.000 војника и 265 тонова заробљено је генерал Алени, и тијем је уништено борбениу снагу турску у Палестини. Крушна посљедица овог страховитог удараца јесте то да је Палестина начисто изгубљена за Отоманско царство! На реду је Сирија, у коју Турска не може послати помоћ јер постоји само једна једина жељезна пруга која везује Цариград са далеком Сиријом. А све и кад би било жељезнице, откуд би наша војска да пошље кад ни сама довољно нема. Да ли да није помоћ од Аустрије која ни сама довољно нема, или од Немачке, која и сама тражи данас туђу помоћ. Ни од кога другог, на ко јој «савезна Бугарска», као најближа, могла послати хитну помоћ!

О ЈУГОСЛАВИЈИ*)

Чехо-Словаци признати су званично од Савезника, као савезнички народ. У изјавама, које су поједине владе савезничке училеле, гарантује им се национална и државна самосталност.

Природно је, што се сваком намаме питање: зашто то признање није учињено и Југословенима?

Чехо-Словачке земље јесу срце хабебуршке монархије. Давањем националне и државне самосталности Чехо-Словацима, коначно се руши двојна монархија. Према томе, питање независности Чехо-Словака било је много теже ријешити него ли југословенско питање, јер стварање независне Југославије не би још значајно крај Аустро-Угарске, док стварање самосталне државе Чехо-Словака значи њен крај. Према овоме, разлог, зашто још немамо признање од Савезника за Југословене, није у обзирима према Аустро-Угарској. Он је у другом нечем; нажалост, на првом мјесту, у нама самим! Том су највише криви они, који би хтјели да монополину вођство југословенске политике.

Чехо-Словаци, од првог часа, поставили су своју националну ствар на солидној и савременој основи. Њима је било главно: ослобођење и уједињење, а све остало било им је споредно. А нама? — Нама је било главно: ко ће нам владати? Питање ослобођења и уједињења ми смо везали са питањем: ко ће

*) Давно мјесто овог чланка било се не слажемо са свима појединостама које писач у њему излаже. Пр. Ур.

нам бити владар? Од једног споредног питања створено је главно. Но има и других проблема не мањих. Ни Србија ни Црна Гора, ни ти обје заједно, нијесу идентичне са Југославијом, јер, обје заједно, чине тек једну пету трећину. И Црна Гора и Србија морају, са осталим југословенским земљама, образложити ново државно биће, које ће подједнако стојати изнад свију њих. Тежиња, да се једна од постојећих југословенских краљевина издигне над свим осталим југословенским земљама, или над већим дијелом њих, и да се идентификује са Југославијом, не одговара ни савременим појмовима, који су против прусизма, нићи одговара циљу ради којег водимо рат, т.ј. не води ослобођењу и уједињењу браће. Међутим ова је тежиња постојала и постоји још и данас. До пада царизма у Русији, присталице оваквог схватања радиле су на стварању « Велике Србије » у коју су имали ући само они Југословени који не признају Св. Оца у Риму него « свету и апостолску православну цркву ». О Хрватима и Словенцима — изузимајући Славонију те јужну и средњу Далмацију — није се водило рачуна.

Но, најважније, о овоме је само тежило, него се на овоме и најактивније радило, и дипломатским путем и пропагандом. На другом мјесту и другом приликом ми ћемо говорити ко је, кад, и како радио дипломатским путем на овоме.

А прототипом? Довољно је само поменути књигу г. Denis-a « La Grande Serbie », поред безброј других.

У овом периоду ријеч « Југословени » није постојала у речнику; она је потпуно била замјештена ријечју « Велика Србија ». Нишло се чак толико далеко, да су се двије дивизије наше браће из Аустро-Угарске, које су се овијеквјечне славом бесмртника у борбама у Добруји 1916. — називале просто « српским ». Тако да је огроман дио наших Савезника мислио, а и данас мисли, да су то биле дивизије из Краљевине Србије. Не говоримо о моралности оних, који су крили ове заслуге Југословена, но приметимо само практичну страну, т.ј. циљеве, који се овим наноси нашим општим интересима. Само један примјер. Поводом Версајске Декларације, којом су Савезници изразили симпатије за националне аспирације Југословена, « Тан » је дошло чланак у ком каже: « да ће и од држава самих Словена у монархији зависити, колико ће ове симпатије бити остварене ». Потпуно оправдано. Није само оно начело о слободи и једнакости свих народа допирало признање Чехо-Словацкама, него је то признање пошљедица, на првом мјесту, њихових крупних заслуга за ствар Савезника. Зашто су се онда криле заслуге наших ослобођених сународника у борби за ствар Савезника? Је ли то национални интерес? Дабогом да није. Разлог оваквом држању јесте вјеројатно због кога се иде за тим да се, не само умањи, него да се и цинички фалсификују прошле и садање заслуге Црне Горе за општу националну ствар.

Главни разлог због кога ми још не добијемо признања, слично Чехо-Словацкама јесте т. зв. Крфска Декларација. До пада царизма, наше националне аспирације тицале су се само православних Југословена. Суверенитет једне независне наше државе имао се интегрално проширити на оне југословенске земље у којима већину сачињавају православни. Да је ово тачно, доказ је званична изјава, у листу « La Serbie » у прољеће 1917., у којој се Црногорцима обећава, да ће, кад се сједине са Србијом, имати иста « грађанска и политичка права као њихова браћа из Шумадије ». Од пада царизма, ово гледиште је промијењено, бар по форми, али не и у суштини. Нећемо овдје пенитивати разлоге, зашто до пада Русије нијесу Хрвати и Словенци улазили у обим наших националних аспирација, а зашто су ушли касније, но ћемо само констатовати то, да су наше националне аспирације биле проширене и на Хрва-

те и Словенце баш у времену кад смо имали најмање изгледа за њихово остварење. Ово је било баш у часу кад се Аустро-Угарска ослободила свог најопаснијег непријатеља, т.ј. Русије, и у часу кад код наших Савезника није било још продрло увјерење о хуманости и потреби коначне ликвидације хабзбуршке монархије. Зашто је ова измјена на боље учињена, за сад нећемо говорити, по ћемо говорити о томе, да ли су присталице Крфске Декларације измјениле и тежињу да се суверенитет једне независне наше државе прошири и на остале југословенске земље. По форми, могло би се рећи да је и у овом учињена « измјена на боље », у суштини, пак, ништа није измјешено. Истина, не говори се више о давању « грађанских и политичких права », али сва та права чине се потпуно зависна од највишег пределичника само једне наше земље. По Крфској Декларацији, одлуке констатуанте вриједне тек онда, кад их Краљ Србије одобри. Назвино би било доказивати, да се овим дије предоминантан положај Србији, над осталим југословенским земљама, без обзира на то, што Краљ Србије, по Крфској Декларацији, има да постане « Краљ Срба, Хрвата и Словенаца ». У прошлом вијеку били су потребни Пијемонти или чак и Прусије, да би се могло свршити народно уједињење. Овај вијек не трпи Прусије, а не потребује Пијемонте. Рат се овај не води само за ослобођење потиштенних народа од оних који им господаре, него и против сваке доминације ма од кога она долазила и ма према коме год се она проводила. Данас, пак, нијесу потребне ни Прусије, ни Пијемонти, кад би се уопште и тргели да би један народ могао спровести дјело Уједињења. Неодољива тежиња свих слојева друштвених у свих народа за слободом и за једнакошћу свих индивидуа и свих народа јесте фактор, који је одлучивао улогу Прусије на чак и ову племениту улогу Пијемонта из прошлога вијека, у којој још не бисмо као данас (овај вијек на једном ступњу потпуно ишчезла, код свих друштвених слојева и код свих појединаца једног истог народа). Кога, пак, ми — односно једна групуца у нашем друштву стојимо далеко од ове освјетљене истине? У нас, најважније, има политичара, који тврде, да се наше национално Уједињење не може извести, не без Прусије или Пијемонта, него чак и без појединих личности. Сјетимо се једног политичара (оног истог који је дао ону изјаву « La Serbie ») односно једног његовог итерију-а, који је дао у прољеће 1916. једном енглеском листу, а који је пренио био « Journal de Genève ». По њему, само је један човек способан да уједини Југословене. Лијена свиједоба о националној свијести Југословена! Начела, дакле, Крфске Декларације нијесу у духу данашњег времена. Она су далеко иза онога што наш цјелокупни народ жели, чак су и штетна по даљи повољан развој наше националне ствари. Због предоминације, која се у њој осигурава, она служи као врло zgodно оруђе аустриских политичара у борби против Југословена. Наполе Југословена за самосталношћу Беч је увијек вјерно изигравао прогуривањем вијести о трпализму, односно о Југославији у оквиру хабзбуршке монархије, у којој би Хрвати имали господарећи положај, и у којој би Загреб био политички центар. Кад речемо да је на челу овог покрета био Франц Фердинанд, јасно је, колико су ове нахјере Беча биле искрене и што им је био циљ. Ови бечки маришети, најважније, нијесу досад били без пошљедица. Срби су зазирали од такве Југославије, а шовинисте хрватске тражили су баш тада на Беч. Баш онда, кад се та идеја проповиједала из Беча бивали су Срби и Хрвати највише духовно раздвајани и ако је то први услов за стварање једне нације, те и једне државе. Баш тада ми смо најдаље били од Југославије, а то је и био циљ Беча. Одкад је у Аустрији дошао на власт барон Хусарек, го-

вори се о претварању двојне монархије у федеративну државу, те и о стварању Југославије у оквиру њеном. Барон Хусарек чини ово са петим дилемом који је био и раније. « Нова Бечка Преса » ни мало се не устеза да рече: « Југославије ће бити, без обзира на то ко ће побједити; само, ако побједи централне силе, центар ће јој бити Загреб, ако, пак, побједи Савезници, биће Београд ». Зар они од наше стране, који тврде да осигурају надмоћ ма којој југословенској покрајини или ма појем дијелу југословенског народа над другим, и несвјесно, не помажу политику Беча: divide et impera?

Ипак није ово главна погрешка присталица Крфске Декларације. Њена је највећа мана то, што није у складу са узвишеним принципима, које су наши Савезници прокламовали. Она, поврх воље народне, намеће још једну појединачну. Она не даје никакве гаранције, да ће њени будући управљачи бити сауге народа, као што то Вилсон тражи, него да ће, напротив, бити господари његови, јер своју власт не треба да добију од народа, него да по својој ничим неограниченој вољи, « даривају » права народу.

Вилем II у Пољској, Финској, Литви итд., у којима је фактички господар, намеће бар под неком формом владаре, тражи да се народ « изјасни », макар то било и преко наменутих представника. Присталице Крфске Декларације, пак, без воље народа, као услова sine qua non за будућу југославију, одређују облик владавине, и скоро сву државну организацију на чак и особу владатеља. На овој основи они траже од Савезника признање за националну и државну самосталност Југословена.

Је ли онда тако што немамо још тога признања? Ко је дакле сметња томе? Да ли Краљ Никола и Црна Гора, или неко други? Које су дакле пречи лични интереси него општи национални?

Присталице Крфске Декларације треба да признају, да су побијеђени духом времена, којему се морају покорити. Они морају усвојити начело, које је, први од владара усвојио, П. П. Краљ Никола у свом знаменитом писму од 1. јула, о. г., а тај је: да неслуживо народ има признавати о својој судбини. То смо ми, стасно асципили и у « Гласу Црногорца », а то је, у осталом, воља и наше браће из Аустроугарске, који су то отворено рекли у меморандуму југословенског посланичког клуба у Бечу, коме председава уважени д-р Коренић.

Национална и државна самосталност Југословена никад не може и неће бити призната од наших Савезника на темељу Крфске Декларације. Њене присталице треба да извуку консеквенце из овога. Ми их питамо, смјју ли и даље ометати давање овога признања. Вријеме је да се сваки покаже, па и они.

Париж, 18. септембра 1918.

Х.

ВИЈЕСТИ И НОВОСТИ

Конзул Пинге. При закључку листа стигла нам је из Женеве вијест да је 25. оп. мј. најрасно преминуо Кр. Цр. Конзул у Швајцарској, Пинге. Доследно данас само ову тузину вијест, а у идућем броју приговорићемо опширније о животу и заслугама овога племенитог и за Црну Гору веома заслужног човјека.

За црногорске ђаке у заточенју. Е. Менде да Коста, Кр. Конзул у Амстердаму, упутио је Кр. Министарству Просвјете 1000 франка као помоћ црногорским ђацима у заточенју. Е. да Коста нека је и овим путем изречена благодарност на поменутом дару.

ИЗ СТРАНЕ ШТАМПЕ

Са задовољством биљежимо да се симпатичним одзивима штампе, у корист Црне Горе и исхране народа, придружују још многи угледни листови. Римски лист « La Tribuna » дошло је чланак пуно симпатије за Црну Гору и њена питања. — Под натписом « Montenegro et

Italia », дошло је « Il Popolo Romano » чланак у ком се веома симпатично изражава о Црној Гори. Осуђује кампању која се води противу Црне Горе, и прогуривање познатих клевета на штету наше отаџбине, чија је прошлост славна. — « Il Giornale del Popolo » објављује чланак у коме се описује глад и невоља народа у Црној Гори. Апелује да се притече у помоћ храбриме црногорском народу. Описује очајно стање наших заробљеника и тражи да се и њима што обидатије притече у помоћ. — « Il Giornale d'Italia » саопштава, као и многобројни други угледни листови, апел нашега Црвеног Крста за помоћ црногорском народу. — « La Tribuna » под натписом « Краљ Црне Горе и Југословенски покрет » саопштила је значајни репортаж П. В. Краља Господара од 1. 14.) јула о. г. Пет лист дошло је и извјештај о срдачним говорима које су изговорили Лорд Дерби, амбасадор Велике Британије у Паризу и г. Евгеније Поповић, кад је г. Предсједнику Кр. Владе предана лента ордена Британске Империје. — Les Annales des Nationalités публиковао је на угледном мјесту чланак под натписом « У помоћ Црној Гори » у којему се величају дјела и заслуге Црне Горе и најтоплије заступна питање исхране народа у Црној Гори. — « La provincia di Padova » доноси уводни чланак под натписом « Одисеја Црне Горе » који се завршава ријечма:

« Нека је Црна Гора увјерена да, у првом свима клеветама и инфамијама њених противника, Италија високо штудје Црну Гору и узвишенога јој владара. Никада Италија и њени Савезници неће заборавити онога владара маленога али великога народа који је својевољно и смјело огласио рат Аустрији, Немачкој и Турској. Нека непријатељи смислају какве год хоће интриге, али његова историја не може се тијем уништити. Онај који је знао водити војску противу Турске и Аустрије, тај ће побједити и ову чету клеветника и свијетла чеда врнуће се на своје драго Петине и у Црну Гору коју ће ослободити војска наша и наших личних Савезника ».

СЛОБОДНА ГОВОРНИЦА

ИЗЈАВА

Прочитао сам у 15. броју « Уједињена » отворено писмо упућено г. Министру Војном, Нишу, Хаджиковићу од стране једног војника са француског фронта на канадске војске, у коме тврди да у канадској војсци свијех скута Црногорца до данас нема ни 80 људи, урочунавајући и погинуле и враћене у Канаду, оне у болници и оне у борбеној линији.

Мени је познато добро, колико има Црногораца у канадску војску јер служим у њој од 1915. Број наших људи у војсцима данас не прелази *дасје хиљаде*, мали занета није. Мени је то познато и из енглеског листа « Express » који сам читао 1917. када сам дошао у Енглеску, да је исти објавио, да у канадској војсци има 5000 добровољаца црногорских. Сви Црногорци, Херцеговци и Босанци уписани су у војску канадску под именом Црногораца и, као такви, служебно се воде у списицима. Мени је познато да има у сваки скоро баталјон по неколико Црногораца, само у мом баталјону било нас је у почетку 31 Црногорац. Касније смо размјештени по другим баталјонима. Моје навође потврдиће сваки поштени Црногорац који служи у канадску војску, а ја могу у сваки час томе без икаквог писаног рећи у очи да лаже и да е написано то писмо онако како су му тражили у редовитицу Уједињења. Ја га знам по је писано, а он то није смислио нишеати ни говорити док је био између нас у Енглеској. Какав је он човјек, види се по томе што нас је све извјерио 1907. у Долине-Амезу када смо сви Црногорци, који смо онђе радили, штрајковали за побољшање плате. Он се је сам одметнуо од нас и пошао на ред. Одметнуо се онда на је ето и данас остао одметник. Ја му само имам рећи то, да није улегао у канадску војску као сваки други син црногорски, да се бори за праведну ствар нашу и наших Савезника, по је улегао само за то да прима плату од 33 долара мјесечно.

И ако се није потписао, кукавица је ако не пише на јавност са својим именом — ако се не стиди свог имена.

Молим да се ова моја изјава штампа у « Гласу Црногорца ».

Пеђо Богдановић
15. септембра 1918.

Своје Перошћ
и Цуца

Уредник: Пеђо Богдановић

Le Gérant: Georges Delagrange

Imprimerie UNIVERSELLE
PARIS 48 rue Claude-Vellefaux

«Глас Црногораца», службени орган Краљевине Црне Горе, налази се у Паризу, према службеној потреби. — Преплата, на шест месеци, износи три франка за Француску, шест франка за све друге земље. — Адреса за све што се тиче листа: Journal officiel du Monténégro, Neuilly-sur-Seine, rue Ancelle (France).

Journal officiel du Royaume de Monténégro

LA VOIX DE MONTÉNÉGRO

paraissant actuellement à Neuilly-sur-Seine (France).

НЕЈИ код Париза, 25. септембра 1918.

NEUILLY-sur-SEINE, le 8 Octobre 1918

La Voix de Monténégro (Glasce Tzernogortva) paraît suivant les exigences du service. — On s'abonne au bureau du Journal officiel du Monténégro, à Neuilly-sur-Seine, rue Ancelle (France).
Prix de l'abonnement pour six mois :
Pour la France: 3 fr.
Pour l'Étranger: 6 fr.

25. септембра 1918.

У датима најкрвавијих бијатака, које отнем и облаком обавијају Европу, Његово Величанство наш црвени Краљ Господар дочекује данас свој 77. рођендан.

На далеком истоку свијетна војска јапански и батаљони Чехо-Словаци спасавају малаксалу Русију, у Светој Земљи под ударцима Аустралијанаца распада се трупа Турска, у крвавој Македонији наша браћа кажњавију нејеру Бугарску, а овдје, у најплеменитијој земљи, сабрао се свијет човјечанства да као мачваика хајка сузбије окове у њерманску шуму. Рат се води жешће по икад досад у четири крваве године; рат се води за вјечан мир међу народима, а противу неправде великих према малима; рат се води — противу рата. Тако га схватају стотине милиона Савезника и та вјера водила је њихове побједоносне барјаци које данас стежу обруч око Централне Европе, док власници пени, глати новници овој несрећи, са стрепњом у срцишчекују, какву ће им судбу додијелити страшни рат који су сами изазвали.

Данас, кад већ видимо кулу светиљку, ми поздрављамо онога који је снажним руком водио наш бродом завитлани мален брод, на коме се, свијетло, спасао барјак црногорски.

Живио Краљ Господар и Његов Дом, на срећу Црне Горе, Српства и свега Јужног Словенства!

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВЈЕСТИ

— Његово Величанство Краљ Господар стигао је у петак 21. септембра (4. октобра) у Париз и одио у хотелу Мерис.

— Приликом сјајних побједа на македонском фронту, заступник Председника Кр. Владе, Министар Финансија и Грађевина, г. Мило Вујовић, измијенио је телеграфске поздраве и честитке са командантом савезничке војске, ђенералом Франше д'Еспере-ом.

— 18. септембра (1. октобра) одржано је у руској цркви у Паризу опшјело преминулом предједнику Народне Скупштине у Србији Андри Николићу. Од стране Кр. Владе и црногорске колоније, опшјелу су присуствовали г. г. Мило Вујовић, заступник Министра Председника, Министар Финансија и Грађевина, са командирима Р. Љубовићем и Ј. Радошевићем, и в. д. секретара Министарства Спољних Послова, П. Миљанићем.

Неји код Париза,
11. (24.) септембра

Поводом сјајних војних успјеха на македонском и на француском фронту, једна група Југословена у Паризу походила је Кр. Цр. Министарство Спољних Послова, гдје ју је примом Заступник Министра Спољних Послова, г. д-р Пиро Шоб, Министар Просвјете, и рекао ово:*)

«Сјајни успјеси наших Савезника на француском фронту потврђују нашу тврду вјеру, која се ни за часак није поколебала. Сјајне побједе на македонском фронту исто тако испуњују нам срце радомљом.»

*) Париски лист L'Information бр. 271, од 27. септембра доноси је, у изводу, горњу изјаву. Цр. Ср.

Срећни смо што се и знатан број Црногораца бори уз браћу из Србије и осталих покрајина Југословенских, рамо уз рамо са силним нашим Савезницима. Ова слојна акција Савезника улијева нам наду да ћемо ускоро видјети ускре дабобе у нашим горама које данас трие јарам непријатељски, који Црна Гора никад догле није на себи осјетила. Триумф Савезника оствариће вјековјечну жудњу нашег народа да види слободну и независну Југославију која је толико страдала.

Надамо се да ћемо убрзо на фронту Савезника, уз своје сународнике, који се и данас боре на више фронтова, угледати и неколике хиљаде Црногораца који се још налазе у Америци. То је њихова топла жеља, као и наша. То је још једина жртва коју можемо подијелити за општу ствар Савезника. Све оно остало ми смо већ жртвовали и изгубили. Убијени смо да наши моћни и племенити Савезници неће заборавити свога најмањег Савезника, а највећег мученика, Црну Гору.

Недавно смо примили страховите вјести из наше заносједите доминице. Општа глад тамани народ, нарочито жене и дјецу. Кр. Влада свим могућим средствима се стара да оствари пројект о исхранаи земље. Црна Гора није могла производити онолико колико је потребно за исхрану народа. Црнам овлајачи пријети да ће нападати и пада наше браће у заузетој доминици, јер се у време да се Савезници састају од пропасти зилује дупла које се жртвоваше за општу ствар. Трајније и кривотини на ирница могао би се, под контролом централних држава, вршити у којем црногорском пристаништу. Двије до три хиљаде тона најпотребнијих намирница било би довољно сваког мјесеца.

Црна Гора, вјерна својој вјековној задаћи, по својој слободној вољи, ступила је у данашњи рат. Владар Црне Горе, кад је објавио рат Аустрији, рекао је у својој прокламацији: «Вадим мач за ослобођење и уједињење свих Јуанских Словена». Заносједута Црна Гора брани и сад ствар своје потиштене браће. Црна Гора тежи за уједињењем са својом браћом, исто као и Србија. Али у том питању постоји, између Црне Горе и владе у Србији, разлика у мишљењу: Црна Гора, хоће да у заједници Југословена пресуди сам народ. Тај начин, по нашем мишљењу, јесте добри, којим се могу остварити идеалне форме државне организације, као што је то циљ за који се боре Савезници.

Кр. Влада води исто толику бригу о економској поправци земље после рата, са обзиром на последице које је рат дошо, и које ће рјешавати у смислу програма савезничког. Природно богатство Црне Горе, које се још није могло експлоатисати, дозвољава нам да с поуданом можемо гледати у њену економску будућност. Капитали савезнички ваада ће у пој бити најбоље употребљени. Таква непа највиша поклањање се и васпитној страни. Кр. Влада има у виду стварање једног универзитета, и ми бисмо срећни били, поред домаћих професора, имати и професоре француске; то би била једна веза више између оба народа.

Neuilly-sur-Seine,
le 11 (24) septembre 1918.

Après les grands succès militaires obtenus dans les Balkans et sur le front d'Occident, un groupe de Yougoslaves à Paris, s'est rendu auprès du Ministre

des Affaires Étrangères du Monténégro, et il a été reçu par le Ministre intérimaire, M. le docteur Pierre Chotelet, qui s'est exprimé en ces termes:

«Les succès magnifiques de nos Alliés sur le front d'Occident confirment notre foi inébranlable, foi qui n'a pas faibli un seul instant. Les victoires splendides sur le front des Balkans remplissent également nos cœurs de joie. Nous sommes heureux de savoir qu'un nombre considérable de Monténégrins y lutte avec leurs frères de Serbie et d'autres régions yougoslaves, à côté de leurs grands Alliés. Cette action concertée des Alliés nous remplit d'espoir que nous verrons bientôt la liberté ressuscitée dans nos montagnes, gémissant sous le joug de l'ennemi — joug que le Monténégro ne connut jamais avant cette grande guerre. Le triomphe des Alliés réalisera le vœu perpétuel et émouvant de notre nation, de revoir libre et indépendant cette terre de la Yougoslavie, qui a tant souffert.

Nous espérons voir bientôt sur le front des Alliés, à côté de leurs compatriotes qui luttent déjà sur les différents fronts, quelques milliers de Monténégrins qui se trouvent encore en Amérique. C'est leur ardent désir comme le nôtre. C'est le seul sacrifice que nous puissions faire encore pour la cause commune des Alliés. Tout le reste nous l'avons sacrifié et perdu! Nous sommes convaincus que nos grands et nobles Alliés n'oublieront pas leur plus petit allié, le plus grand martyr, le Monténégro.

Dernièrement nous avons reçu des nouvelles effrayantes de notre pays envahi: la famine sévit, les femmes et les enfants meurent surtout. Le Gouvernement emploie toute son activité à la réalisation du projet de ravitaillement. Le Monténégro n'a pu produire le nécessaire pour les besoins de son peuple. L'envahisseur lui-même subit la famine. Notre espoir, ainsi que celui de nos compatriotes dans le pays envahi, est que les Alliés arracheront à la mort des milliers d'existences dont les soutiens tombèrent pour la cause commune. Les transports de vivres pourraient s'effectuer sous le contrôle des neutres par un port monténégrin. Deux ou trois mille tonnes de vivres et quelques articles indispensables suffiraient mensuellement.

Le Monténégro fidèle à son rôle traditionnel, est entré volontairement dans la guerre actuelle. Le Souverain de Monténégro en déclarant la guerre à l'Autriche-Hongrie, disait dans sa proclamation: «Je tire l'épée pour la délivrance et l'union de tous les Yougoslaves». Le Monténégro envahi ne cesse de défendre la cause de ses frères opprimés. Le Monténégro aspire à l'union avec eux tout comme la Serbie. Cependant il existe une divergence d'opinions à ce sujet entre le Monténégro et le Gouvernement de Serbie. Le Monténégro, demande que, dans l'union des Yougoslaves, le peuple soit juge souverain. Pour nous, c'est uniquement de cette manière que l'on pourra arriver à ces formes idéales de l'organisation d'Etat, qui sont le but pour lequel luttent les Alliés.

Le Gouvernement n'oublie pas non plus les questions concernant la reconstruction économique du pays après la guerre, tenant compte des conséquences de celle-ci, et s'inspirant du programme économique des Alliés. Les richesses naturelles du Monténégro, qui ne pouvaient pas être encore exploitées, permettent d'envisager son important avenir économique. Les capitaux des Alliés y trouveront leur meilleur placement. Le côté intellectuel ne sera pas non plus négligé. Le Gouvernement Royal envisage la création d'une Université, et nous serons heureux de voir, à côté de nos professeurs, des professeurs français: ce sera un lien de plus entre les deux peuples.

ВИЈЕСТИ И НОВОСТИ

Бијели барјаци... За неколико дана показале се огромне последице савезничких побједа на фронту француском, македонском и падедонском. — Прва је Бугарска поклекла и заскала примирје; досад је цијела Македонија ослобођена, а, према данашњим вијестима, Срби су се сукобили са аустријском посадом која држи центрум Србије и нападати је из Врање и из Дибре. — Бивши цар Фердинанд врнуо се разочаран у Беч, одакле је прије 31 годину дошао у Бугарску, а његов следбеник, Борис III, првим својим указом наредио је демобилизацију војске. — Турска, пошто је под енглеским ударцима на Јордану уочила своју неизбежну пропаст, бјеше кренула путем Бугарске, али Њемачка и Аустрија придружиле јој се и, 5. октобра, сва три царства сложили изјавише да су вољна мирити се. Таман у дане кад су требали славити десетогодишњица анексији Босне и Херцеговине, проглашењу бугарскога царства и давању устава Турској!

Мада на понуду још није одговорено, ипак сва савезничка штабна поручије непријатељима да заманджу бијеле барјаци: примирја неће бити све догле, док се и један оружан Нијемац налази на савезничком земљишту. Стаљог мира, пак, неће бити све догле док Берлин и Беч не испуне свих осам четириест услова које им је 9. јануара 1918. поставио Вилсон. Као што су на америчким барјацима исписане звијезде, тако су на побједоносним заставама савезничким исписани услови Вилсонови. Те заставе биће одговор бијелијем барјацима њиховим.

КЛЕВЕТНИЦИ — КУКАВИЦЕ

Клевета, најодвратнија, према свему што је црногорско, била је један од начина, којим се ишло за насладничким уништењем Црне Горе. Клеветан је краљ, династија, војска, народ и влада без изузетка, било јавно било тајно. У Црној Гори скоро не постоји угледнији појединца који није најгладније клеветан од оних за које смо посебно, управо судило, изгубили све. Клеветало се или директно, или у јавности преко провалних типова, као што су Миљун Павићевић, А. Радовић, Стево Богдановић, и т. д. Најугледнији наши државници представљани су као издајници и агенти аустријски. Само неколико имена. Као људи који су Аустрији «издали» Србију и Савез представљени су: дивизијар Ј. Вукотић, А. Мијушковић, генерал Р. Вешновић, Р. Поповић, Мирко Мијушковић, Гаврило Петровић, Саво Вулатић, Мирко Радуловић, П. Пламеница, генерал Милан Војковић и Љ. Бакић, а то су, као што се зна, најугледнији чланови двије владајуће групе у Црној Гори. Неки дан, пак, читали смо гдје «Српске Новине» означавају као «агенти аустријске»: Марка Ђукиновића, Ј. Пламеница, Марка Петровића и т. д., који су били опозиција понављеним режиму у Црној Гори. «Тајме», пак, доноси је из «српског извора», како нарочно вели, да је генерал Вешновић — према коме је, од стране Аустријанаца учињен највећи кримел који памти историја овог рата — постао аустријски агент! Лист «La Serbie» додаје да је улогу Вешновића, односно националну ствар у Црној Гори, предузео у своје руке неки измишљени србијански капетан Николић. Тај дажни капетан Николић требао је да на овом пољу игра ону улогу, коју је требао, по рачуну господара «La Serbie», да игра А. Радовић, т. ј. да представља код савезника Црну Гору.

Сјетимо се само још клевета протурених у руску штампу од агента Спаљаквићевих, (међу којима је био и један жалосни професор историје са унијерзитета у Биограду) приликом смрти Франце Јосифа и доласка на пријестолу Карла I.

Том приликом су од ових лица, поред осталих, означени као аустрофили и аустриски агенти: митрополит, дивизијар Митар Мартиновић, Д-р Л. Томановић, Мило Дожић и т. д. Читаоци ће из имена која наведосмо видјети, да су ово све бивши министри, који су управљали земљом већ петнаест година. Исто тако они ће признати да поменуте особе, и као политичари и као људи, спадају међу прве, ако не најпрве у Црној Гори. Колико год нас има, ми сви знамо да су ово они исти људи, који су поносно бранили интересе не само Црне Горе него и читавог Српства 1908., 1912., 1913., 1914. и 1915. Дјела, а не што друго, показала су, да су они и велики Срби и велики националисти. Никад ни један од њих није издао Српство и своју ужу Отаџбину, нити скупила војску против ње, као што је то чинио 1885. један од садашњих шефова А. Радовића и оснивач ераманог фонда од два милиона за клеветање и уништење Црне Горе. Зашто су их онда клеветали? Зато што су савјесно и пошито служили својој отаџбини и српској идеји коју она представља! Зато, што је, убијајући њима углед, требало убити углед и Црне Горе и тиме омогућити насилнички план према Црној Гори.

Из истих разлога и данас исти људи клеветају најодвратније све оне, који представљају Црну Гору или који су у служби истине и праведне ствари црногорске. Чак ни трговци и студенти црногорски нијесу били поштеђени од овога, само ако нијесу хтели прићи срамном коду издајника. Сјетимо се само оног срамног фалсификата са депешом Карлу I, упућене тобож од стране студената и осталих грађана црногорских.

Због ових истих разлога изишао је у «Уједињењу», органу Црне Бане од 26. (13.) септембра о. г. број 21. један напис против г. Н. Хајдуковића министра, под насловом: «Из нејасне албума. Ко је г. Нико Хајдуковић». — Нећемо се задржавати на свима гадостима, увредама и клеветам, достојним само оних људи који су своју отаџбину продали за новац, а које су уперене против личности г. Хајдуковића, но ћемо проговорити само о клевети Х. Радовића да је г. Хајдуковић «био савјесник неких Грка у својој издајничкој непријатељској сумарности и продаји извојесних артикала непријатељу». Читавим написом а нарочито ставом који цитираемо, није само требало погодити г. Хајдуковића него и сву црногорску политику, односно Црну Гору.

Право Црне Горе триумфира баш ових дана над неском и насилничком политиком шефова Црне Бане. Њихова насилничка политика према њој и осталим југословенским земљама претрпјела је у очима наших Савезника страховит фијаско. Требало је мучки и кукавички избацити и пошљедићи фишек, кога је више диктовала немобна мржња, него ли увјерење да ће он имати икакав ехо са политичким дјелством. Као и увијек, за све правде послове, тако и за овај, употребљен је А. Радовић. Он је, као што смо видјели, то и учинио, испалио је мучки и кукавички фишек на г. Хајдуковића и Црну Гору. Али овог пута, и он и његови господари страховито су се преварили, јер гад којим су се покушали бацити на г. Хајдуковића био је право њима на лице. Чим је лист «Уједињење» изишао, г. Хајдуковић је знао што се тим хоће; истог часа био је на чисто што му надаже дужност према Отаџбини и њему самом. Двадесет и четири сата доцније свједоци г. Хајдуковића: генерал Лохвицки, бивши командант руске војске на француском фронту, и командант батаљона, француски капетан г. Мер, јавили су се код Радовића са мисијом да му траже сатисфакцију. Овим се је дакле дала била прилика Радовићу да докаже тачност клевете или да даде сатисфакцију г. Хајдуковићу: изјавом, да жали напад на њега, или оружјем. Као сваки невалалац и кукавица, Андрија Јагошевић није учинио ни једно, ни друго, ни треће. Записник о овој афери, састављен и потписан од г. г. свједока и г. Хајдуковића саопштавамо ниже у цјелини. Читаоци ће из њега видјети:

1.) Да Радовић није имао ни толико куража, као што то сваки чини, да именује своје свједоке, јер се је бојао да они не закључе да мора дати сатисфакцију.

2.) Да се Радовић кукавички одрекао листа «Уједињења» за који сваки зна да је његов орган и у ком нарочно стоји (стр. 4. при лну) да га издаје «Црногорски Одбор за народно уједињење», коме је Радовић предсједник.

3.) Да се Радовић кукавички залања за жеранта листа, једног Француза, који не зна ријечи српске.

4.) Да се Радовић залања, поред жеранта, и за тобожњег писца тог писма, изјављујући да његово име случајно није напало у броју од 26. септембра и да ће га измијети у идућем броју.

Не знамо да ли ће Радовић измијети име какве индивидуе у идућем броју листа, али да ли уопште она постоји; али једно је јасно сваком, а то је, да и ако збиља постоји каква индивидуа изван

редакције Радовићева листа, која је оно потписала против г. Хајдуковића, да је њено име нарочито изостављено. За ово је доказ и шљедни став из поменутог напада на г. Хајдуковића, који гласи:

«Још прије изјавио: времена добио смо од једне личности, која врло добро познаје оне у Неју-у, писмо у коме се износи необично интересантни подаци о нејасној господи а нарочито о његовој експлицитији г. Нику Хајдуковићу».

Јасно је да се, кад нечије име случајно изостави, никад не могу писати овакви уводи као овај што овдје наведосмо. Тобоже име писца није дакле случајно изостављено, него намјерно. Радовић је имао овај план: Име писца, ако писац уопште и постоји, не даје никакву вјероватноћу оним гадостима изреченим против г. Хајдуковића, с тога то треба пустити као напис од стране редакције, дајући му тим већу вјероватноћу, јер не може се претпоставити да би један бивши министар А. Радовић био толико неморалан да износи нешто што бар колико толико није истинито. У случају пак — резонирао је даље Радовић — да ме Хајдуковић ухвати за гушу ја ћу се сакрити иза писца и иза жеранта.

Тако је и било: он се покушао питковски сакрити иза њих нерућа руке од свега, и одричући се онога што сваки зна, наиме да је «Уједињење» његов орган. Међутим «Уједињење» не само што је његов лист, него је он и уредник. Из записника свједока види се, да Радовић то сам и признаје. Он тврди, да име тобожњег писца случајно није изишло и да ће бити објављено у идућем броју. Дакле он износи детаље, које може знати само уредник и нико више, што је један више доказ да је Радовић и фактички уредник «Уједињења» те да је и одговоран за све оно што у листу изађе. Што он бјежи сада од ове одговорности то је разлог нечијега до сада; кукавички одговор типа, коме је то у осталом највећа врлина била и данас је.

Интересантно је напоменути, да је Радовић сјутрадан пошто је примио свједоке од г. Хајдуковића примио и свједоке г. кап. Розовића због увреде написане официрима у једном другом напису. Као и у првом тако и у овом другом случају, Радовић је кукавички побјегао, из истих разлога.

Сазнајемо, да је г. Хајдуковић пошто је Радовић побјегао од давања сатисфакције, послао писмо Радовићу са одрицањем овог врло кратког садржаја:

«Није ме стило ништа од тебе, што си изјавио, али ме је стид, као Црногораца, што си кукавички, јер то је први пут да један Црногорац одбије своје сатисфакције».

Запамети, колико год насима Црногорци на нашу земалску мисао морало стигнути што је наша дијела, јуначка и мученичка Црна Гора могла дати једног Андрију Јагошева Радовића!

Ето, на овај начин, гадости уперене против г. Хајдуковића сручиле су се у року од 48 сати на Радовића и оне чији је агент и који га плаћају.

Пријевод с француског

П. Е. г. ЛОХВИЦКИ,
генерал у руској војсци, и
капетан МЕР,
шеф батаљона у Странској Легији

П. Е. г. Н. ХАЈДУКОВИЋУ,
кр. пр. Министру Унутр. Послова
заступнику Министра Војног

П А Р И З

Слабасно писму које сте нам упутили данас, 1. октобра, ми смо потражили г. Радовића, у улици Поке 9, и, у више име, захтјевали смо: или да у листу «Уједињењу», он објави чланак који сте нам ви упутили, и у коме ће он изјавити своје жаљење због биљешке коју је објавио противу вас; или да, ако одбије тај захтјев, оруђем да задовољити.

Г. Радовић изјавио нам је ово:

1. да лист «Уједињење» није његов лист;
2. да само одговорни жерант листа или писац оне биљешке могу бити позвани на одговорност;
3. да он носи одговорност за своје личне чланке, али да не може примати одговорност за чланке које је неко други писао;
4. да ће се у «Уједињењу» објавити име онога, који је биљешку писао, и да је случајно изостављено име тога писца у броју од 26.;
5. да, будући он није одговоран за чланак, објављен у листу, у томе листу који није његова својина, то он не може у исти лист никакову исправку стављати; и
6. да, будући он није г. Хајдуковића ни нападао ни врдијећу, он не сматра да је дужан оруђем давати задовољитину.

Пошто смо тијем своју дужност сматрали за обављену, ми смо г. Радовићу саопштили да ћемо његов одговор врати ставити к знању.

Париз, 1. октобра 1918.

Генерал Лохвицки
Капетан Мер

СЛОБОДНА ГОВОРНИЦА
КР. ЦРНОГОРСКОЈ ВЛАДИ
У НЕЈИ КОД ПАРИЗА

Прошлост Црне Горе и њеног херојског народа јасан су доказ њихова рада и огромних жртава, положених на олтару слободе, не само њихове вјековима панаћене земље, него слободе и уједињења свих осталих Југословена. Уједињење свих југословенских покрајина у једну самосталну и независну државу били су највећи и најдражи идеали кроз читаве вјекове нашег малог али увијек слободног народа. Тај вјековни циљ његов био је манифестован не само стољењима проливеном крвљу, него и сталним изјавама од стране његових одговорних фактора, као и од стране свију њених синова.

Тај је идеал био увијек светиња за наш народ и, као такав, остао је до данашњег дана. Био је у пуној снази чак и онда, кад је цио Балкан живио у тами и робовању под тешким османским игом, кад сви остали Југословени живљаху без слободе и кад са пуно наде гледаху на онај дио југословенског племена, који живљаше у слободним црногорским кршевима и одатле, из слободе, стално вођаше борбу за опстанак и за ослобођење остале браће, којој Ловћен бијаше једина нада. Ти високи идеали бише строго и стално чувани и храњени од црногорских горштака, и овом приликом као и увијек до сада, свечано су прокламовани 1. (14.) јула 1918., у историском писму Његова Величанства Краља Црне Горе, упућеном црногорском министру предсједнику, у коме се отворено и искрено манифестује досадашњи и будући програм политичког рада Црне Горе, који је оно и биће често југословенски: «Јер Црна Гора» како он то лијепо рече «била је, јест и остаје огњиште најширег и најистинитијег национализма».

«Ослобођење и уједињење свих Југословена јесу већ више од пет вјекова основ државног и националног програма Црне Горе, на коме је она неуморно радила». Црногорски народ, који је све дао за своју слободу и за слободу осталих Југословена примио са највећом, упућеном, да њена будућа Југословенска држава буде основана на слободном демократском принципу, тако да народ сам располаже својом судбином, «да свако сам буде ковач своје среће», јер је непобитна истина да «само тијем начином створена југословенска заједница моћи ће бити достојан члан идеалне заједнице слободних народа, којој, као крајњем циљу рата, теже наши савезници. Само тијем начином она ће постићи задатак савремене државне заједнице, т. ј. да она не буде циљ сама себи, него средство, да се дође до слободе, братства, једнакости и благостања свијех њених чланова».

Али, најваљост, иде се за тим да се сав рад и заслуге црногорског Народа за наше најувизишеније идеале окаљају и униште. Неколико њених изгубљених синова покушавају, не бирајући средстава и начина, да поруше оно, што је црногорски горштак, гадан, го и бос, остављен увијек самом себи, вјековима стварао, а то је, његов понос, његова част, његова историја. Устадоше, јадници, противу части своје Отаџбине. Вођени туђим главама, служећи мизерним партиским циљевима извјесне групе људи, они крећу се да баш онда оцрне своју домовину, кад њен народ робује и кад сноси нечувене патње и муке; онда кад он не може да дигне свој достојни глас у одбрану своје части и својих права Хоће, како они то цинички често кажу, да «искористе прилику», само да постигну циљ, без да бирају средства! Хоће да говоре у име народа, и то, баш они који не смију пред њега ни изаћи; они који су га упропастили и, радећи искључиво за свој лични интерес, оставили гладна и без средстава за пријеме двогодишњег рата. Зар не виде сада, несретни синови, како својим безумним ра-

дом и недозвољеним средствима, којим се служе, не само каљају част и понос своје уже домовине, него профанишу у исто вријеме онај идеални и вјековни наш задатак — уједињење нашег раскомаданог народа, коме теже сви прави Југословени. Зар им сада није јасно, да њихов нечасни рад служи само нашим оним непријатељима!

Да, али црногорски Народ није још умро; он ће, у дајој прилици, добро знати и умјети бранити своју част ма од кога то било; знаће је одржати на истој висини на којој је будно чувао кроз читаве вјекове своје историје. Нема трговине са Црном Гором и њеним народом! Повао је ништа при њеној части! Њену судбину може само он да ријешити, нико други. Жалосни њени синови, који ништа, баш ништа, не жртвоваше за њу, устадоше против ње; бацаше дрвље и камење на своју отаџбину... Баш они, које је она највише задужила, хтједоше да Црна Гора умре непримјетно; хтједоше да њеном посљедњем часу не присуствују њени панаћени синови; хтједоше да окупљена дјеца не кажу својој љубљеној мајци бар посљедње збогом и да јој одаду достојну захвалност, зато што их је кроз стољења без ичије помоћи хранила и у витешком духу васпитала; хтједоше, да она срамно заврши своју историју; али то је баш оно, што њен народ неће, никад и ни по коју цијену, дозволити, а, надамо се, ни један поштен и прави Југословен.

Свијет зна колико је Црна Гора у својој прошлости поднијела жртава за наш заједнички југословенски идеал; сав свијет зна и то, какве муке данас она сноси за исти тај узвишени и крајњи циљ, јер она хоће да достојно уђе у нашу будућу велику југословенску заједницу, онако како то одговара њеном имену, њеној прошлости и ценимјерним жртвама поднесеним за тај рад. Срамни и нечасни рад њених биједних синова мора у сваком случају доћи пред народни суд. Народ ће им и судити; судиће им онако како он буде знао, јер он сигурно много лакше сноси морално давање патње и муке — лишен слободе — од клевета и увреда нанесених му у свијету од оних синова његових, који су га без хљеба оставили и коме још и данас у том правцу нециричне стварају. Зар да они говоре у име народа, они, који трговаху кроз Европу и пуњаху своје ценове народним новцем, док Црногорци, борећи се без хљеба, надаху херојски око Ловћена, Граховца, на вратима Сарајева и чак око Ужница, Краљева, Чачка и Иванцице, бранећи остунање Српске Војске, чијим нашим жртвама би дата лијена захвала!?

Одлука Кр. Цр. Владе од 4. (17.) августа 1918. публикована у «Гласу Црногорца», којом ставља под суд њене залутале синове због срамног им рада против части и права Црне Горе и њеног народа, биће нашем народу морална сатисфакција, и ми се апсолутно слажемо са кораком Кр. Владе, који је требало још раније предузети. Докле год Кр. Влада буде радила у започетом правцу т. ј. докле год буде чувала част и понос, као и неоспорна права Црногорског Народа, док год буде и даље радила на нашем вјековном националном програму, у емислу ослобођења и уједињења југословенских покрајина у једну самосталну и слободну, на чисто демократској основи створену државу, с правом да народ сам располаже својом судбином, та влада ће увијек наћи потпору код свију нас, а мислимо, и код свију осталих искрених Југословена.

Женева, 8. септембра 1918.

Јово Вукић, наставник вел. држ. гимназије на Петљу; Никола Кнежевић, трговац; Веселин Суклаовић; Мило Кочовић, студент; Милан М. Краљевић; Т. Константиновић, апотекар; Гаврило Петруновић; Јово Радовић; Сава Петровић; Благо Мартиновић; Василије Сунарић; Мило Марин; М. Арсић-Даскало, наставник гимназије; Б. Кривокапић, кандидат права; Василије Поповић, кандидат медицине; Ј. Е. Шуковић, студент права; Славо М. Костић, кандидат камијалних наука; Марко Мijatовић; Милан Р. Поповић.

Уредник: Пиро Богдановић
Le Gérant: Georges Delagneau
Imprimerie UNIVERSELLE
PARIS, 43, rue Claude-Vellefaux